

De vinkenbaan in Meijndel:

VAN VOGELCONSUMPTIE TOT MUSEUM

René Wanders

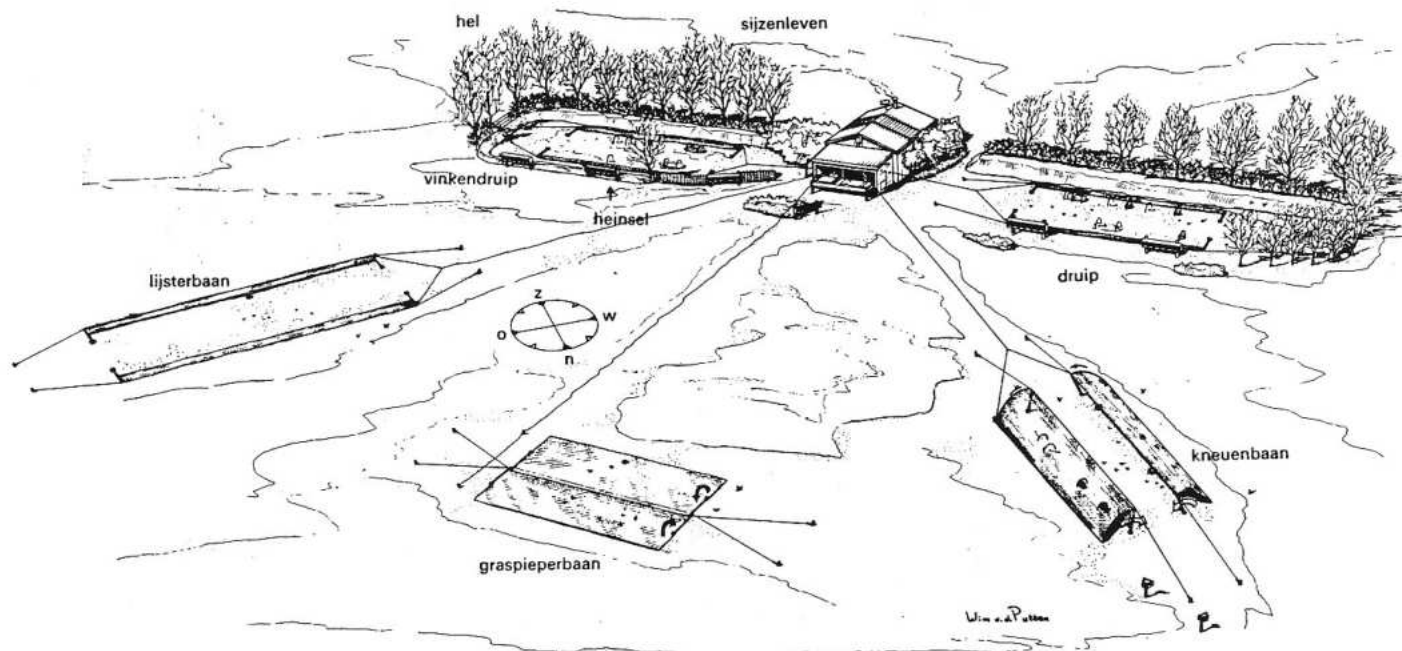
Zeker vroeger gold Den Haag als hét bolwerk voor de statige, meer notabele vogelaar, die zijn vrije tijd placht te wijden aan studie in de vrije natuur. Den Haag is ook de enige grote stad waarover op mooie herfstdagen enorme scharen vogels zich zuidwaarts reppen, zoveel en zo vaak zelfs, dat menig onervaren stadsmens vreemd opkijkt bij het zien van zoveel vogels die allemaal alsmaar dezelfde richting opgaan.

Als een hinderlijke onderbreking van de duinen ligt de regeringsstad van Nederland op de route van de vogels, die uit het noorden en noordoosten van Europa komen en die merendeels Engeland als winterstation kiezen. Bij ongunstig weer, bijvoorbeeld bij veel tegenwind, durven deze vogels de zee niet zomaar over te steken. Ze blijven dan de kust zuidwestwaarts volgen, tot ze met mooi weer alsnog de oversteek wagen of de minder risicovolle (want kortere) oversteek bij Calais

Van vogelhandel naar vogelstudie

Het is dan ook geen wonder dat juist een Haagse kinderarts, dr. J.C. Koch, één van de eerste initiatiefnemers was om de toen bestaande vinkenbaan in Meijndel te gaan gebruiken voor studie van de vogeltrek. Vinkenbanen in Nederland werden tot die tijd gebruikt ter bevrediging van de trek in vogels. De gevangen vogels werden gedood en ter consumptie aangeboden of verhandeld. De ingevoerde vogelwet (1912) maakte aan dit ornithologisch no-nonsense beleid een einde. Vogels vangen mocht niet meer, vogels doden evenmin en ook verhandelen was verboden.

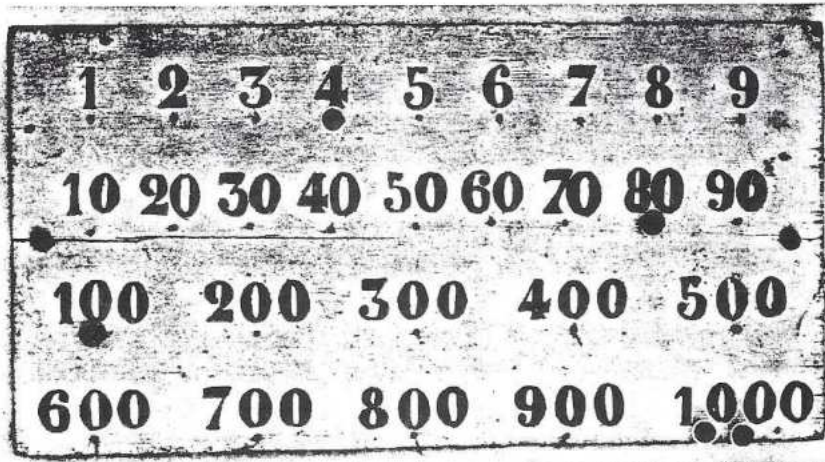
Koch bedacht dat deze vinkenbanen heel goed gebruikt zouden kunnen worden om vogels te vangen en te voorzien van een kleine, genummerde pootring, waarna de vogels weer losgelaten moesten worden zodat ze hun reis konden voortzetten. Daarvoor gebeurde het ook

Inrichting van de vinkenbaan in Meijndel rond 1970. De baan ziet er tegenwoordig nog ongeveer hetzelfde uit (tekening: Wim v.d. Putten).

ondernemen. Zo verzamelt zich, naarmate we zuidelijker komen, boven de duinen een steeds groter aantal trekkende vogels, vooral spreeuwen en vinkachtigen. Daardoor komt het dat Den Haag, redelijk zuidwaarts liggend op de trekroute van deze vogels, in de herfst zo rijk bedeed is.

al, dat vogels van een ring werden voorzien en de nummers werden ook reeds centraal geregistreerd, zodat bij het eventueel terugvinden van ring of vogel ringer en vinder ingelicht konden worden over de plaats van terugvondst en ringen. In die tijd werden vooral niet vliegvlugge vogels

Bord waarmee men vroeger de vangst bijhield. Het wijst nu het getal 2184 aan.

op het nest geringd. Het unieke van het door Koch voorgestelde gebruik van de vinkenbanen was nu, dat daardoor ook volwassen vogels, vooral zangvogels, geringd konden worden.

De vinkenbaan in Wassenaar werd dus een bolwerk van vogelstudie in plaats van vogelhandel. Hier zegevierde de wetenschap over commercie en consumptie.

Van 1927 tot 1942 functioneerde de vinkenbaan te Meijndel in deze vorm. Het mooie was dat Gerrit van der Kooij, die de vinkenbaan beheerde en werkeloos was geworden door invoering van de vogelwet, nu weer in dienst kwam, maar nu bij de Haagse notabelen. Hij ving met zijn klapnetten en vakkennis de vogels die nu niet meer aan ritsjes werden geregen, maar werden geringd en geregistreerd.

De Duitse ambities om de geallieerden uit het rijk van Hitler te houden maakten aan de vinkenbaan van toen een einde en pas in 1955 keerde er weer een vinkenbaan terug in Meijndel, toen een vinkenbaan in Loosduinen vanwege Haagse uitbeidingsplannen moest verhuizen. Deze nieuwe vinkenbaan was iets noordelijker gelegen, in het Sparregat, waar hij zich ook nu, anno 1989, nog bevindt. Ook deze vinkenbaan

schreef weer biologiehistorie. A.C. Perdeck ving daar een deel van zijn spreuwen, die hij gebruikte voor zijn immer aangehaalde verplaatsingsproeven. Vele andere veldbiologen van naam waren kind aan huis op de vinkenbaan Meijndel.

Maar ondanks dat was er toch een echte oude beroepsvinker voor nodig om de vogels te verzorgen en er zoveel mogelijk te vangen. Q. Voorham werd als zodanig aangesteld en hij was een van de laatste vinkers die het vak echt beheerste, het vak zoals het is overgedragen van vinker op vinker.

Museum

Het Vogeltrekstation vertrok naar Arnhem en daarmee Perdeck en de financiële onderbouwing. Weer waren het Haagse notabelen, onder leiding van H. van Dongen, die het financieel opbrachten de vinkenbaan draaiende te houden. In 1962 namen zij het beheer over. En daarmee kwam weer een ingrijpende verandering in het wezen van de vinkenbaan. Voor de echte vinker, die er elke dag was, was financieel en moreel geen plaats meer. Hij verdween en nam zijn onvervangbare vakmanschap mee. Vogels vangen op de Meijndelse vinkenbaan gebeurt nog steeds, maar meer en meer als middel om het oude ambacht te laten voortleven en zo de mensen van nu te kunnen laten zien hoe al eeuwen lang onze voorouders probeerden vogels te verschalken, met slagnetten en met lokvogels. Dat het vogels vangen onze voorouders veel beter afging dan de heden-daagse vinker staat buiten kijf.

Heden ten dage komen er excursies en schoolklassen naar de vinkenbaan in het Sparregat te Meijndel. Hun wordt verteld hoe de vogels gevangen worden, hoe de slagnetten werken, hoe delokvogels opgesteld worden en hoe de vogels worden verleid om op de banen neer te strijken. Dat daarbij ook moderne middelen als bandrecorders worden gebruikt, doet wel afbreuk aan de authenticiteit van de vinkenbaan als levend museum, maar komt veel lokvogels ten goede. Want als alle praktijken zoals vroeger zouden worden toegepast, zou de Meijndelse vinker allang zijn veroordeeld wegens ernstige dierenmishandeling.

Vinkenbanen horen bij de duinen, al eeuwenlang. Ook Meijndel kende vroeger zijn vinkershutten. Dat er nu nog steeds één is, is een bijzonder gegeven. Dat moeten we ons realiseren als we de vinkenbaan van Meijndel ooit bezoeken.

René Wanders is free-lance bioloog en natuurgeluidenreporter. Vanaf het begin van zijn studie biologie, in 1972, is hij betrokken bij het werk op de vinkenbaan in Meijndel. Hij was enige jaren voorzitter van het bestuur van de Stichting Vogelringstation Meijndel, die thans de vinkenbaan beheert.

Veldleeuweriken worden onder het net vandaan gehaald (foto: Eric Wanders).